

วิกฤตหนี้ครัวเรือนของไทยในยุคเศรษฐกิจโลกถดถอย : ปัญหาและทางออก*
HOUSEHOLD DEBT CRISIS OF THAILAND IN THE GLOBAL ECONOMIC
RECESSION AGE: PROBLEM AND SOLUTION

ภัทรพล ไชยเย็น, เดช ชูจันทร์

Phattaraphol Jaiyen, Deth Choochunat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Sanpkk@hotmail.com

บทคัดย่อ

หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาสอนไว้ว่า การไม่เป็นหนี้เป็นลาภอันประเสริฐ แต่ปัจจุบันนี้ประชากรโลกรวมถึงประชาชนชาวไทยมีหนี้ครัวเรือนจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่ ที่มีรายได้ปานกลาง มีหนี้ครัวเรือนจำนวนมาก ทำให้คุณภาพชีวิตของคนลดลง เกิดความเครียด ยิ่งเกิดโรคโควิด19 ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 ทำให้คนไทยเกิดหนี้ครัวเรือนปัจจุบันถึง 14.7 ล้านล้านบาท และมีหนี้เสียเนื่องจากโควิดจำนวน 3 ล้านคน จำนวนเงินกว่า 400,000 แสนล้านบาท จากการเป็นหนี้เสียทั้งระบบ 5 ล้านคน จำนวนหนี้เสียทั้งระบบกว่า 1 ล้านล้านบาท ทำให้รัฐบาล และธนาคารแห่งประเทศไทยจำเป็นต้องแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนอย่างจริงจัง เพื่อความกินดีอยู่ดีของประชาชนเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชน และเพื่อส่งเสริมให้คนไทยลดหนี้เพิ่มการออมและมีวินัยทางการเงิน ทางออกจากปัญหาคือ การส่งเสริมวินัยทางการเงินอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: หนี้ครัวเรือน; หนี้; วินัยทางการเงิน

Abstract

The teaching of Buddhism mentioned that “No Debt is the Great Wealth”. But at the present time, the world population including Thai people have the high household debts. Especially, the emerging markets that have the middle income, have the high household debts that reduce the quality of life and create the stress for the general people. Moreover, it has had Covid 19 in December 2019, Thai people have the household debts up to 14.7

*Received January 31, 2023; Revised March 20, 2023; Accepted March 20, 2023

trillion Baht and Non-Performing Loans or NPL for 3 million people about 400000 million Baht from all Non-Performing Loans for 5 million people about 1 trillion Baht. Thailand's government and the Bank of Thailand try hard to solve the household debts seriously for better living of the people and for better quality of life and for supporting the Thai people reducing the debts, increasing the saving and have the financial discipline. The solution to the problem is systematic promotion of financial discipline.

Keywords: Household Debt; Debt; Financial Discipline

บทนำ

จากเหตุการณ์โควิด 19 ในเดือนธันวาคมปลายปี 2562 เป็นต้นมาทำให้เศรษฐกิจโลกและสังคมโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยเฉพาะประชากรโลกได้รับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจ เงินเฟ้อ และภาวะเศรษฐกิจถดถอยในปัจจุบัน 2566 จนทำให้รัฐและประชาชนต้องสร้างหนี้สินเพื่อความอยู่รอดของประเทศและประชาชนในทุกประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศไทยภาครัฐได้ก่อหนี้สาธารณะจำนวนกว่า 10 ล้านล้านบาทในปี 2566 และหนี้ครัวเรือนเพิ่มขึ้นจนน่าใจหาย ทำให้คุณภาพชีวิตและความสุขของประชาชนลดลงเหตุผลหลักเพราะภาระหนี้สินของประชาชนมีจำนวนมากเกินกว่าที่ประชาชนบางกลุ่มจะรับภาระได้ในยุคภาวะเศรษฐกิจโลกถดถอยในปี 2566 (นิตยา ลิ่มไพศาล, 2560; ถวิล นิลใบ และคณะ, 2022; สุริยะ หาญพิชัย, 2563) ดังนั้นในบทความนี้จะได้ศึกษาถึงวิกฤติหนี้ครัวเรือนของไทยในยุคเศรษฐกิจโลกถดถอย พร้อมเสนอเป็นประเด็นความรู้ในปัญหา พร้อมเสนอทางออกตามสถานการณ์ที่เหมาะสมต่อไป

หนี้สิน นิยามความหมายและคำจำกัดความ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพุทธศักราช 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ให้นิยามคำว่า หนี้ (Debt) คือ เงินที่ผู้หนึ่งติดค้างอยู่ซึ่งจะต้องใช้ให้แก่อีกผู้หนึ่งในส่วนของคำว่า หนี้ คือ ความผูกพันในทางกฎหมายระหว่างบุคคลสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเรียกว่าเจ้าหนี้มีความชอบธรรมที่จะบังคับบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่าลูกหนี้ ให้จำต้องส่งมอบทรัพย์สิน ส่วนคำว่า หนี้ครัวเรือน (Household Debt) คือหนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมโดยบุคคลธรรมดาที่อยู่ในประเทศ ซึ่งบุคคลคนนั้นจะนำเงินกู้ก้อนนั้นไปใช้จ่ายใช้สอยหรือใช้ประกอบธุรกิจก็นับว่าเป็นหนี้ครัวเรือน โดยผู้ให้กู้ในกรณีหนี้ครัวเรือนคือสถาบันการเงิน (Kris Piroj, 2019) หนี้ครัวเรือน” ไว้ว่า คือเงินที่สถาบันการเงินต่างๆ ใ้คนทั่วไปอย่างเราๆ กู้ยืมมา แต่ต้อง

เป็นคนที่อยู่ในประเทศเท่านั้น ซึ่งเราจะเอาเงินไปใช้ซื้อของ หรือเพื่อไปทำธุรกิจก็ได้ แล้วแต่ความต้องการของแต่ละคน (กรุงเทพธุรกิจ, 2563)

สิ่งที่เป็สาระสำคัญประการหนึ่งคือ ลักษณะที่สำคัญของหนี้จะเป็นข้อผูกพันในปัจจุบันที่เกิดจากเหตุการณ์ในอดีตของกิจการ เนื่องจากการประกอบกิจการธุรกิจเป็นความรับผิดชอบที่เจ้าของธุรกิจจะต้องชดใช้ด้วยเงินสด สินทรัพย์อื่นหรือบริการตามที่ตกลงกันกำหนดมูลค่าหนี้สินและวันที่ครบกำหนดชำระหนี้ได้ สามารถระบุผู้รับเงินได้

วัตถุประสงค์ของหนี้

ในทางพระพุทธศาสนามีแนวคิดหนึ่งที่ว่า อิฉัง ทานัง ทุกขัง โลเก ความไม่เป็นหนี้เป็นลาภอันประเสริฐ แต่ถ้ามีคนบอกว่าข้อดีของการเป็นหนี้ก็มีเหมือนกัน เราจะคิดออกไหมว่าข้อดีของหนี้คืออะไร? ชีวิตในฝันของเรา ไม่ว่าจะเป็นการมีบ้าน มีรถ มีเงินเก็บเยอะ ๆ หรือการได้ใช้ชีวิตกับครอบครัว โดยที่ไม่ต้องลำบาก คงเป็นเหตุผลที่หลายคนยอมสร้างสิ่งที่เรียกว่า หนี้ ยอมทำหลาย ๆ อย่างเพื่อให้เรามีของที่ฝันไว้ จริงอยู่ถ้าหนี้ที่เราสร้างจากการใช้เงินเกินตัว หรือบริหารการเงินผิดพลาด แต่เชื่อว่าเราจะมองเห็นสิ่งที่เกิดขึ้นให้เป็นความทุกข์ อย่างเดียวสักหน่อย หนี้ที่เราสร้างไม่ว่าจะเป็นหนี้ดี หรือหนี้เสีย ก็อาจทำให้เราเจอข้อดีของการเป็นหนี้ก็ได้นะ ว่าแต่เป็นหนี้เนี่ยนะ จะมีข้อดีเป็นได้ไปได้อย่างไร มาดูกันดีกว่า ว่าทำไมเราถึงบอกว่าการเป็นหนี้ก็มีข้อดีเหมือนกัน (ธนาคารกรุงศรีอยุธยา, 2565)

1. การมีหนี้ช่วยสร้างเครดิตการเงินให้ดี

ข้อดีของการเป็นหนี้ข้อแรกคือ ช่วยสร้างเครดิตการเงินให้เรา นั่นก็เพราะว่า หากเราอยากจะทำเงิน หรือขอสินเชื่อซื้อบ้าน ธนาคารและสถาบันการเงินต่าง ๆ จะใช้พิจารณาการชำระหนี้ของเราตั้งแต่ในอดีตจนถึงว่า เรามีความสามารถในการชำระหนี้มากแค่ไหน การชำระหนี้ในแต่ละเดือน จ่ายตรง ไม่เคยมีการผิดชำระหนี้หรือไม่ สิ่งนี้จะถูกบันทึกในฐานข้อมูลในบริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ หรือเครดิตบูโรนั่นเอง หากใครยังไม่เคยสร้างเครดิตทางการเงิน ลองซื้อสินค้าแบบรายงวดดูบ้าง เช่น ผ่อนสมาร์ตโฟน หรือผ่อนเครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ เพื่อเป็นการปูทางให้ธนาคารและสถาบันการเงินเห็นว่า เราหนี้แหละมีศักยภาพมากพอที่แบกรับหนี้ในอนาคตได้อย่างไร้ปัญหาใด ๆ

2. หนี้จะช่วยต่อยอดชีวิตเราให้สบายขึ้นได้ในอนาคต

ที่หลายคนยอมเป็นหนี้ นั่นก็เพราะว่าข้อดีของการเป็นหนี้คือช่วยสร้างความสบายในอนาคต หนี้แบบนี้เรียกว่าหนี้ดี เช่น หนี้จากการกู้ซื้อบ้าน ซื้อรถ หรือกู้เงินไปลงทุน ข้อดีของการเป็นหนี้แบบนี้ คือ ช่วยต่อยอดให้ชีวิตของเราดีขึ้น ยกตัวอย่างให้ทุกคนเห็นภาพอย่างนี้ จากเดิมเราต้องเดินทางไปทำงานด้วยรถไฟฟ้า หรือขนส่งสาธารณะ แต่เมื่อเกิด

วิกฤติโควิด-19 ที่มีการแพร่กระจายของเชื้อโรคเกิดขึ้นได้ง่าย การมีรถเป็นของตัวเองก็เป็นทางเลือกที่ดี นอกจากจะช่วยให้การเดินทางของเราสะดวกขึ้น ยังช่วยให้เราลดความเสี่ยงที่จะติดเชื้อโรคจากการเดินทางอีกด้วย นอกจากนี้เราสามารถนำรถของเราไปสร้างรายได้ เช่น ขนส่งส่งอาหาร หรือส่งผู้โดยสาร เพื่อหาเงินอีกทางหนึ่งด้วย นี่คือข้อดีของการเป็นหนี้ที่ช่วยให้เรามีรายได้เข้ามา เรียกว่ามีหนี้ดี แต่ทั้งนี้เราควรพิจารณาอย่างถี่ถ้วนก่อนว่า หนี้ที่เรา กำลังจะสร้างจะช่วยให้เรามีชีวิตดีขึ้นได้จริงหรือไม่ ถ้าเราสร้างหนี้มากเกินไป เกินกว่าที่จะชำระหนี้ไหว ในอนาคตเราจะลำบากแน่ ๆ

3. การเป็นหนี้ทำให้เรามีกำลังใจในชีวิต

หากถามคนรอบตัวว่า อะไรคือแรงบันดาลใจในการทำงาน เชื่อได้เลยว่าจะมีหลายเสียงคงตอบคล้ายกันคือ เป็นหนี้ อยู่ ถึงแม้คำพูดนี้ฟังแล้วอาจดูเศร้า แต่มันคือเรื่องจริงของใครหลายคน เพราะเราต่างมีภาระหนี้สินที่ต่างกัน ข้อดีของการเป็นหนี้คือการทำให้เรามีแรงขับเคลื่อนในการอดทนใช้ชีวิต และทำงานหาเงินมากขึ้น และเห็นเป้าหมายได้ชัดเจนขึ้น บางคนก็มีหนี้ที่อยากทำให้ครอบครัวสบาย หรือคนที่กำลังจะสร้างหนี้ก็เพื่ออยากมีชีวิตที่ดีกว่าในตอนนี้ การทำให้ชีวิตไปถึงฝันต้องใช้เวลาทั้งสิ้น แต่การมีกำลังใจที่เข้มข้นอย่างการเป็นหนี้ อาจทำให้เราถึงเป้าหมายที่ตั้งเป้าไว้ก่อนคนอื่น ที่ไม่มีแรงบันดาลใจก็เห็นได้ เราอาจเห็นได้จากคนรอบตัวที่มีภาระหนี้เยอะ ทำไมเขาถึงขยันจังเลย เลิกงานแล้วก็ยังหารายได้เสริม เพราะหนี้ที่มี อาจเป็นตัวขับเคลื่อนในชีวิตไม่ให้ขี้เกียจ หมดไฟในการทำงาน เห็นไหมล่ะว่า ไม่ว่าเจอหนี้สินมากแค่ไหน หนี้สินที่เราจะมีจะช่วยปลุกไฟในใจ ให้เรากลายเป็นคนที่ดีกว่าเดิมได้อย่างแน่นอน และนี่คือข้อดีของการเป็นหนี้ที่ใครหลายคนอาจจะคาดไม่ถึง

หนี้ครัวเรือนคืออะไร?

จากข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย อธิบาย หนี้ครัวเรือน ไว้ว่า คือเงินที่สถาบันการเงินต่าง ๆ ให้คนทั่วไปอย่างเรา ๆ กู้ยืมมา แต่ต้องเป็นคนที่อยู่ในประเทศเท่านั้น ซึ่งเราจะเอาเงินไปใช้ซื้อของ หรือเพื่อไปทำธุรกิจ

หนี้ครัวเรือน หมายถึง เงินให้กู้ยืมที่สถาบันการเงินให้แก่ บุคคลธรรมดาที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย ซึ่งบุคคลธรรมดาอาจนำเงินที่กู้ยืมไปใช้เพื่อการจับจ่ายใช้สอยต่างๆ หรือเพื่อประกอบธุรกิจ โดยข้อมูลหนี้ครัวเรือนจะครอบคลุมเฉพาะเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินที่ธนาคารแห่งประเทศไทยเก็บข้อมูล ดังนั้น หนี้ครัวเรือนในที่นี้จึงไม่รวมหนี้ในระบบ ทั้งนี้สถาบันการเงิน ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินเฉพาะกิจที่รับฝากเงิน สหกรณ์ ออมทรัพย์ บริษัทเงินทุนและบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ บริษัทบัตรเครดิต ลิซซิง และสินเชื่อส่วนบุคคล และอื่น ๆ เช่น โฉนด รับจำนำ เป็นต้น

ถ้าหนี้เหล่านี้ เหมาะสมกับรายได้แล้ว มันก็คงจะไม่มีปัญหาอะไร แถมยังเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้เศรษฐกิจของไทยขยายตัวด้วย แน่แน่นอนว่า มุมหนึ่งนับเป็นข้อดี เพราะเงินจะหมุนเวียนไปเรื่อย ๆ อย่างเช่น แม่ค้ากู้เงินมาลงทุนค้าขาย แม่ค้านำเงินไปซื้อวัตถุดิบประกอบอาหารที่ตลาด เงินก็ถูกส่งไปต่ออีกทอดหนึ่ง

แม่ค้าต้นทุนขายดี ก็หอบเงินไปซื้อวัตถุดิบมาขายสินค้าใหม่ เงินก็ถูกส่งไปดีลเลอร์รถ หมุนเวียนแบบนี้ไปเรื่อย ๆ และหากมองภาพกว้าง ๆ หนี้ครัวเรือนที่อยู่ในระดับเหมาะสมหรือพอดีนั้น จะสอดคล้องกับปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจการเงิน เช่น หนี้ครัวเรือนมากขึ้น รายได้ประชากรก็มากขึ้นด้วย เป็นต้น

สถานการณ์หนี้ครัวเรือนของไทย

การที่เศรษฐกิจไทยจะสามารถเติบโตได้อย่างต่อเนื่อง ภาคครัวเรือนควรมีความเข้มแข็งที่จะสามารถสร้างรายได้ให้เพิ่มขึ้น เพื่อนำมาใช้จ่ายในแต่ละวัน ก็จะส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน แต่ในทางกลับกัน ถ้าการใช้จ่ายของประชาชนเพิ่มขึ้นจากการสร้างหนี้ หรือการนำเงินในอนาคตมาใช้ในปัจจุบัน ย่อมจะเป็นความเสี่ยงต่อเศรษฐกิจโดยรวมในระยะต่อไป

สุรพล โอภาสเสถียร ผู้จัดการใหญ่ บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ (เครดิตบูโร) (thaipbs,2566) จำนวนหนี้ครัวเรือนทั้งหมดของประเทศไทยมีจำนวนทั้งสิ้น 14.7 ล้านล้านบาท จากทั้งหมดจำนวน 32 ล้านคน และจำนวนหนี้เสีย(NPL)1 ล้านล้านบาทจากจำนวน 5.5 ล้านคน ธนกร เผยภาพรวมนโยบายแก้หนี้ครัวเรือนของรัฐเห็นผลสำเร็จหลังไตรมาส 2 ของปี 65 สัดส่วนหนี้ต่อ GDP ลดลง 88.2 % ล้นนายนกฯ เห็นความทุกข์ของลูกหนี้ ถือเป็นกลุ่มเปราะบางทางการเงินที่ต้องเร่งช่วย หวังคนไทยที่เป็นหนี้ได้รับอิสรภาพทางการเงิน 19 ธ.ค.2565-นายธนกร วังบุญคงชนะ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี กล่าวถึงภาพรวมการดำเนินการปี 2565 ปีแห่งการแก้หนี้ ภายใต้นโยบาย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและรมว.กลาโหม ที่ให้ทุกส่วนราชการสถาบันการเงินภาครัฐและเอกชน ร่วมแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนให้ได้อย่างจริงจังว่า สถานการณ์หนี้ครัวเรือนไทยปรับตัวดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ล่าสุดพบว่า สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP ในไตรมาส 2 ปี 2565 เหลือ 88.2% ลดลงจากไตรมาส 1 ปี 2565 ที่ 89.1% และไตรมาส 4 ปี 2564 ที่สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP สูงถึง 90% โดยหนี้ครัวเรือน 4 อันดับแรกยังคงเป็น 1.เงินกู้เพื่อซื้อที่อยู่อาศัย ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 34.6 ของหนี้ครัวเรือนรวม 2.เงินกู้เพื่อการบริโภคอุปโภคส่วนบุคคลสัดส่วนร้อยละ 28.0 ของหนี้ครัวเรือนรวม 3.เงินกู้เพื่อการประกอบธุรกิจ สัดส่วนร้อยละ 18.2 ของหนี้ครัวเรือนรวม และ 4.เงินกู้เพื่อซื้อหรือเช่าซื้อรถยนต์/รถจักรยานยนต์ สัดส่วนร้อยละ 12.3 ของหนี้ครัวเรือนรวมใน

ไตรมาสแรกของปี 2565 ประเทศไทยมีระดับหนี้ครัวเรือนราวร้อยละ 89 ของ GDP สูงขึ้นค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับไตรมาสแรกปี 2554 ที่อยู่ที่ระดับร้อยละ 66 ของ GDP ในขณะที่จำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ค่อนข้างคงที่ประมาณร้อยละ 50 ของครัวเรือนทั้งหมด สะท้อนให้เห็นว่าครัวเรือนที่เป็นหนี้มีแนวโน้มการสร้างหนี้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี 2554 ครัวเรือนที่เป็นหนี้มีหนี้เฉลี่ย 68,279 บาท หรือประมาณ 5.6 เท่าของรายได้ต่อเดือน ปี 2560 ครัวเรือนมีหนี้เฉลี่ย 178,994 บาท หรือประมาณ 6.6 เท่าของรายได้ โดยเฉพาะในปี 2564 ซึ่งเป็นปีที่อยู่ในช่วงเศรษฐกิจได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด ครัวเรือนมีหนี้เฉลี่ย 205,679 บาท หรือประมาณ 7.5 เท่าของรายได้ต่อเดือน แสดงว่าครัวเรือนที่เป็นหนี้มีอัตราการสร้างหนี้สูงกว่าการสร้างรายได้

การเป็นหนี้ไม่ใช่เป็นสิ่งไม่ดี แต่ขึ้นอยู่กับว่าหนี้ที่เกิดขึ้นนำไปใช้ทำอะไร ถ้าเป็นหนี้ที่สร้างขึ้นเพื่อนำไปซื้อทรัพย์สิน เช่น บ้าน ที่ดิน หรือทองคำ ถือว่าเป็นการสร้างหนี้ที่สร้างมูลค่า แต่ถ้าเป็นการสร้างหนี้เพื่อนำไปใช้จ่ายแล้วหมดไป เช่น ซื้อโทรศัพท์มือถือรุ่นใหม่ ไปเที่ยวต่างประเทศ สิ่งนี้ถือว่าเป็นการสร้างหนี้ที่ไม่สร้างมูลค่า ดังนั้น หากจำเป็นต้องเป็นหนี้แล้ว ขอให้เป็นหนี้ที่สร้างมูลค่าก็จะช่วยสร้างความมั่นคงให้กับครัวเรือนในอนาคต

การสร้างหนี้ของภาคครัวเรือน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นหนี้ที่ไม่ได้สร้างมูลค่าแต่เป็นการสร้างหนี้เพื่อนำมาใช้จ่ายเพื่ออุปโภคบริโภคมากที่สุด หรือประมาณร้อยละ 38 ของหนี้ทั้งหมด และมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกันกับปริมาณสินเชื่อบัตรเครดิต ลิขสิทธิ์ และสินเชื่อส่วนบุคคลของสถาบันการเงินที่เพิ่มขึ้น

แนวทางแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือน

แนวทางของรัฐบาลไทยในการแก้ปัญหานี้ครัวเรือน

1. การแก้ปัญหานี้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) โดยปฏิรูประบบการชำระหนี้ อาทิ การปรับปรุงรูปแบบการจ่ายชำระหนี้คืน จากรายปีเป็นรายเดือน ชำระคืนค่างวดแบบเฉลี่ยเท่ากันทุกเดือน ขยายระยะเวลาการผ่อนชำระจาก 15 ปี เป็น 25 ปี ปรับปรุงลำดับการตัดชำระหนี้ โดยนำไปตัดเงินต้นก่อน แล้วจึงตัดดอกเบี้ย ปรับลดอัตราดอกเบี้ยผิวนัดชำระหนี้ เหลือร้อยละ 2 ต่อปี เป็นต้น

2. การแก้ปัญหานี้เข้าสู่อีกระยะและระงับการขยายหนี้ เช่น การประกาศกรอบอัตราค่าใช้จ่ายในการทวงถามหนี้ที่ช่วยคุ้มครองลูกหนี้ ไม่ให้ถูกเรียกเก็บเงินในการทวงถามหนี้เกินความจำเป็น

3. การแก้ปัญหาหนี้สินข้าราชการโดยเฉพาะข้าราชการครู ยุบยอดหนี้โดยใช้ทรัพย์สินและรายได้ของครูในอนาคต เพื่อให้ยอดหนี้ลดลงและสามารถชำระคืนได้จากเงินเดือน การปรับดอกเบี้ยเงินกู้ให้ลดลงเหลือไม่เกินร้อยละ 5

4. หนี้สินข้าราชการตำรวจ การขอความร่วมมือสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจช่วยเหลือสมาชิกสหกรณ์ ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 พักชำระหนี้เงินต้น ปรับลดอัตราดอกเบี้ยรายเดือน จัดทำโครงการปล่อยเงินกู้ระยะสั้นดอกเบี้ยต่ำ และการลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้

5. การปรับลดและทบทวนโครงสร้างและเพดานอัตราดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียม และการออกมาตรการคุ้มครองสิทธิของลูกค้านี้ กระทรวงการคลังปรับลดเพดานเงินกู้สินเชื่อ PICO Finance เหลือร้อยละ 33 จากร้อยละ 36 ธปท. สนับสนุนการรีไฟแนนซ์ และการรวมหนี้ และ

6. การปรับปรุงขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรม มีการจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางธุรกิจและการเงิน เน้นไกล่เกลี่ยข้อพิพาทผ่านระบบออนไลน์ โดยประชาชนสามารถยื่นคำร้องด้วยตนเองหรือผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ (ไทยโพสต์, 2566)

ทั้งนี้ ที่ผ่านมากระทรวงยุติธรรมจัดมหกรรมไกล่เกลี่ยหนี้ เพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขหนี้ครัวเรือนให้ประชาชน เดินสายไปทุกจังหวัด ทั่วประเทศ สามารถลดปัญหาหนี้สินประชาชนได้ กว่า 200,000 ราย มูลหนี้มากกว่า 30,000 ล้านบาท ถือว่าประสบความสำเร็จอย่างสูง นอกจากนี้ ล่าสุดกระทรวงการคลังยังร่วมกับผู้แทนจากสถาบันการเงินและหน่วยงานราชการในพื้นที่ จัดมหกรรมร่วมใจแก้หนี้ “มีหนี้ต้องแก้ไข เริ่มต้นใหม่อย่างยั่งยืน” จำนวน 5 ครั้งทั่วประเทศทุกภูมิภาค ซึ่งครั้งที่ 4 จะจัดขึ้นที่จังหวัดชลบุรี ระหว่างวันที่ 20 – 22 ม.ค.2566 ณ ศาลาประชาคมเทศบาลเมืองบ้านสวน และครั้งที่ 5 ที่จังหวัดสงขลา ระหว่างวันที่ 27 – 29 ม.ค.2566 ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

“นายกฯ เห็นถึงความทุกข์ของลูกหนี้ และถือเป็นกลุ่มเปราะบางทางการเงินที่ต้องเร่งเข้าไปช่วยผ่อนปรนภาระหนี้ ด้วยการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ให้สอดคล้องกับศักยภาพของลูกหนี้ เปิดโอกาสให้เข้าถึงแหล่งทุนใหม่ เสริมสภาพคล่องพร้อมๆ กับการเพิ่มรายได้ และพัฒนาทักษะทางการเงิน ส่งผลให้ลูกหนี้ส่วนหนึ่งกลับมาฟื้นฟูความสามารถในการชำระหนี้ เป็นผลให้ภาพรวมสัดส่วนหนี้ต่อ GDP ปรับตัวดีขึ้น ทั้งนี้ นโยบายการแก้ปัญหานี้ครัวเรือนที่เริ่มต้นในปี 2565 ไปแล้วนั้น จะยังคงเดินหน้าต่อ เพราะท่านนายกฯ ต้องการเห็นคนไทยที่เป็นหนี้ได้รับอิสรภาพทางการเงิน เพื่อช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยในภาพรวมอีกด้วย”

ธนาคารแห่งประเทศไทย หรือแบงก์ชาติ มองการแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือน ในภาพรวมไว้ดังนี้

มิติแรก จากตัวผู้ก่อหนี้ของเราๆ ก่อนเลย หลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเงินและไม่เกี่ยว ต่างออกมาส่งเสริมความรู้ การวางแผนและวินัยทางการเงินที่ดี (financial literacy) จริงๆ ก็คือ เราต้องเตือนตัวเองบ้าง ว่าอย่าใช้จ่ายเกินตัว

นอกจากนี้ ธปท.ยังร่วมกับสมาคมธนาคารนานาชาติ บริษัทบริหารสินทรัพย์ สุขุมวิท สมาคมธนาคารไทย ได้ออกคลินิกแก้หนี้ออกมา ซึ่งล่าสุดออกมาเป็นเฟสที่ 3 แล้ว เพื่อช่วยเหลือผู้มีหนี้เสียทั้งบัตรเครดิตหรือสินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน ซึ่งจะช่วยลดภาระ เพราะจ่ายเพียงแต่เงินต้นเท่านั้น

ส่วนมิติที่สอง ก็คือ สถาบันการเงินต่างๆ ควรที่จะประเมินภาระหนี้ และความสามารถในการชำระหนี้ของผู้กู้ให้ดี และไม่ควรเร่งขยายสินเชื่อที่จะกระตุ้นให้ประชาชนก่อหนี้เกินตัว เพราะสุดท้ายแล้ว จะย้อนกลับมาเข้ามาเป็นหนี้เสียของสถาบันการเงินนั่นเอง

ล่าสุดเพื่อช่วยพยุงเศรษฐกิจไทย ประชาชน และภาคธุรกิจต่างๆ คณะกรรมการนโยบายการเงิน (กนง.) มีมติปรับลดอัตราดอกเบี้ยนโยบายลงเหลือ 1% ถือเป็นการปรับลดครั้งประวัติศาสตร์ เพราะว่าต่ำที่สุดในรอบ 20 ปี ทำให้บรรดาธนาคารพาณิชย์ก็ออกมาลดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากและเงินกู้มาตาม ๆ กัน น่าจะเป็นอีกหนึ่งตัวช่วยที่เป็นโอกาสสำหรับทุก ๆ คน

การแก้ปัญหานี้ครัวเรือนของธนาคารแห่งประเทศไทยประกอบด้วยสองส่วน การจัดการกับก้อนหนี้ในปัจจุบัน และการชะลอการก่อหนี้ใหม่ในอนาคต แน่นอนว่าในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน ความจำเป็นเร่งด่วนเฉพาะหน้าคือการจัดการกับส่วนแรก เพื่อให้ครัวเรือนที่มีหนี้สินเกินตัวสามารถไปต่อได้

จากข้อมูลบนหน้าเว็บไซต์ของธนาคารแห่งประเทศไทย (2566) พบว่า ณ สิ้นเดือนพฤศจิกายน 2564 มีลูกหนี้รายย่อยที่ได้รับความช่วยเหลือจากธนาคารพาณิชย์ ธนาคารเฉพาะกิจของรัฐ และสถาบันการเงินที่มีใช้ธนาคารทั้งสิ้น 5.3 ล้านบัญชี คิดเป็นมูลหนี้รวมประมาณ 1.7 ล้านล้านบาท ขณะที่ ณ สิ้นเดือนธันวาคม 2564 มีผู้ได้รับความช่วยเหลือผ่านช่องทางทางด่วนแก้หนี้ 254,324 บัญชี คลินิกแก้หนี้ 72,151 บัญชี และมหกรรมไกล่เกลี่ยหนี้ 231,795 บัญชี

แม้จำนวนบัญชีข้างต้นจะดูสูง แต่ต้องบอกว่าสถานการณ์ยังมีความสุ่มเสี่ยงอยู่พอสมควร ทั้งนี้เป็นเพราะว่าส่วนใหญ่ของลูกหนี้ที่ได้รับความช่วยเหลือจากสถาบันการเงินเป็นการยืดเวลาชำระหนี้ชั่วคราว ขณะที่มองไปข้างหน้า ภาคครัวเรือนยังมีความเปราะบางทั้งด้านการจ้างงานและด้านรายได้ โดยเฉพาะผู้มีอาชีพอิสระและลูกจ้างแรงงานในภาค

บริการ จากการฟื้นตัวที่ล่าช้าและไม่เท่าเทียมกันของเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ ธปท. ต้องออกมาตรการเพิ่มเติม (มาตรการ 3 กันยายน 2564) ที่ให้แรงจูงใจกับสถาบันการเงินที่ช่วยเหลือลูกหนี้ด้วยวิธีที่นอกเหนือจากการขยายระยะเวลาชำระหนี้เพียงอย่างเดียว รวมถึงการออกกฎหมายเพื่อสนับสนุนการปรับโครงสร้างหนี้ด้วยการรวมหนี้ (debt consolidation) และการรีไฟแนนซ์

นอกเหนือจากการเร่งรัดมาตรการช่วยเหลือต่างๆ และการเยียวยาและฟื้นฟูรายได้ ภาคครัวเรือนที่รัฐกำลังพยายามทำอยู่ การแก้ไขปัญหานี้ครัวเรือนอย่างยั่งยืนต้องก้าวข้ามอุปสรรคสำคัญ 3 ประการ ประการแรก คือ เพียงประมาณ 3 ใน 4 ของสถาบันการเงินที่ปล่อยกู้ให้กับภาคครัวเรือนอยู่ได้กำกับของ ธปท. โดยสหกรณ์ออมทรัพย์ซึ่งรวมกันแล้วเป็นผู้ปล่อยกู้หนี้ครัวเรือนรายใหญ่อยู่ได้กำกับของกระทรวงเกษตรฯ ขณะที่บริษัทเช่าซื้อและลิสซิ่งจำนวนมากไม่มีผู้กำกับดูแล ประการที่สอง คือ หนี้นอกระบบ และประการสุดท้าย คือ ข้อมูลหนี้ครัวเรือนในปัจจุบันมีไม่เพียงพอ

สำหรับอุปสรรคประการแรกนั้น การมีหลายผู้กำกับดูแลอาจไม่สำคัญเท่ากับการที่ผู้กำกับดูแลมีความร่วมมือกัน ในปีที่แล้ว หลายท่านอาจไม่ทราบว่า ทีมงานของ ธปท. ได้เข้าไปร่วมกับรัฐบาลในการวางแผนแนวทางการสะสางปัญหานี้สหกรณ์ในส่วนของกลุ่มข้าราชการครูและตำรวจ ซึ่งจะมีการขยายผลในปี นี้ ขณะเดียวกัน สำหรับบริษัทลิสซิ่งที่ตอนนี้ยังไม่มีผู้กำกับดูแล ธปท. ก็ได้มีการประสานขอความร่วมมือในการช่วยเหลือลูกหนี้ไป

อย่างไรก็ดี ที่กล่าวมาทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นหนี้สหกรณ์ หรือหนี้ลิสซิ่ง ถือว่าเป็นหนี้ในระบบทั้งสิ้น ยังมีหนี้ครัวเรือนนอกระบบอีกจำนวนมากที่ไม่ได้อยู่ได้กำกับของหน่วยงานใดๆ ซึ่งในระยะหลัง หนี้นอกระบบเติบโตมาก จากปัจจัยเศรษฐกิจตกต่ำ และปัจจัยการให้บริการออนไลน์ที่ทำให้เข้าถึงผู้ต้องการเงินด่วนได้ง่าย

ประเด็นที่น่ากังวล คือ ครัวเรือนรายได้น้อยจำนวนมากมีทั้งหนี้ในระบบและหนี้นอกระบบ ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยต่างกันราวกับฟ้ากับดิน ถ้าเน้นแต่การแก้หนี้ในระบบ แต่ไม่ได้ล้างหนี้นอกระบบไปด้วย สุดท้ายหนี้นอกระบบจะเพิ่มพูน และครัวเรือนก็จะจมกองหนี้ยู่ติ ซึ่งจากที่ผมเห็นโรดแมปแก้หนี้ข้าราชการครูและตำรวจ ไม่ได้พูดถึงการปลดหนี้นอกระบบแต่อย่างใด นอกจากนี้ ในอนาคตระยะปานกลาง ที่ไทยจำเป็นจะต้องจำกัดการขยายตัวของหนี้ครัวเรือน โดยเฉพาะการขยายตัวของสินเชื่อส่วนบุคคลและสินเชื่อบัตรเครดิต การบีบหนี้ในระบบอาจนำไปสู่การเติบโตของหนี้นอกระบบ การปราบปรามหนี้นอกระบบอย่างจริงจัง ควบคู่ไปกับการให้ความรู้ทางการเงินแก่ครัวเรือนจึงเป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง

สำหรับอุปสรรคประการสุดท้าย เรื่อง ความเพียงพอของข้อมูล แบ่งออกได้เป็นสองประเด็นย่อย ประเด็นย่อยแรก เป็นเรื่องต่อเนื่องจากเรื่องหนี้นอกระบบ ข้อมูลการ

สำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมภาคครัวเรือน พบว่าหนี้ในระบบของภาคครัวเรือนไทย ในช่วงครึ่งแรกของปี 2021 เท่ากับ 8.5 หมื่นล้านบาท เพิ่มขึ้นจากช่วงก่อน COVID-19 ในปี 2019 อยู่ที่ 4.8 หมื่นล้านบาท แต่เกือบทุกคนที่ทำงานเรื่องหนี้ในระบบที่ผมคุยด้วย บอกว่า หนี้ในระบบน่าจะอยู่ในหลักแสนล้านบาท

ประเด็นย่อยที่สอง แม้แต่ข้อมูลหนี้ในระบบจำนวนมากก็ไม่อยู่ในฐานข้อมูลของบริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติ หรือเครดิตบูโร สืบเนื่องจากการเป็นสมาชิกเครดิตบูโรไม่ได้เป็นการบังคับ แต่เป็นความสมัครใจ สหกรณ์ส่วนใหญ่จึงเลือกไม่ส่งข้อมูลเข้าเครดิตบูโร แม้แต่สหกรณ์ ธปท. เอง ก็เพิ่งเข้าเป็นสมาชิกเครดิตบูโรไม่นาน ทั้งๆที่ ธปท. พยายามผลักดันให้สหกรณ์ขนาดใหญ่เข้าเป็นสมาชิกเครดิตบูโรมานานหลายปีก่อนหน้า นอกจากนี้ สถาบันการเงินที่มีโชคร้ายบางแห่ง ก็ไม่ได้เป็นสมาชิกเครดิตบูโรทั้งๆที่มีขนาดใหญ่เป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ การมีศูนย์รวมข้อมูลกลาง ซึ่งสุดท้ายอาจจะไม่ใช่เครดิตบูโรก็ได้ จะช่วยให้เราทราบว่าหนี้ที่เปราะบางในระบบมีมากน้อยแค่ไหน คนที่เปราะบางหน้าตาเป็นอย่างไร เป็นหนี้กับสถาบันการเงินไหน และข้อมูลที่ครบถ้วนยังช่วยให้สถาบันการเงินที่ปล่อยกู้สามารถประเมินความเสี่ยงของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น ทั้งสามอุปสรรคที่ยกมานี้ จริงๆ แล้ว คุยกันมานาน รอบนี้หวังว่าคงได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง ไม่งั้นคงยากที่เศรษฐกิจไทยจะปลดชนวนของระเบิดเวลาหนี้ครัวเรือนได้ (ธนาคารแห่งประเทศไทย ,2565)

บทสรุป

หนี้ครัวเรือน ของประเทศไทย ปัจจุบันถึง 14.7 ล้านล้านบาท หลังสถานการณ์โควิดได้ก่อให้เกิดหนี้เสียเกินกว่า จำนวน 5 ล้านคน นับเป็นจำนวนเงินกว่า 400,000 แสนล้านบาท เป็นหนี้เสียทั้งระบบกว่า 5 ล้านคน มีมูลค่ารวมกว่า 1 ล้านล้านบาท ทำให้คุณภาพชีวิตของคนลดลง เกิดความเครียด และปัญหาอื่น ๆ ตามมาจากคุณภาพชีวิตที่แย่ด้วยหนี้สินครัวเรือน ดังนั้นรัฐบาลและธนาคารแห่งประเทศไทยจึงจำเป็นต้องสร้างมาตรการในการเข้าไปแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนอย่างจริงจัง เพื่อผลเชิงประจักษ์เป็นความกินดีอยู่ดีของประชาชน เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชน และเพื่อส่งเสริมให้คนไทยลดหนี้เพิ่มการออม และมีวินัยทางการเงิน ให้เป็นไปตามปณิธานและหลักการทางพระพุทธศาสนาที่ว่า “การไม่เป็นหนี้เป็นลาภอันประเสริฐ”

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. (2563). 'หนี้ครัวเรือน' คืออะไร? คนไทยแบกไว้เท่าไร. สืบค้น 28 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/864188>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566). มาตรการช่วยเหลือและข้อมูลสถาบันการเงินในสถานการณ์ COVID-19. สืบค้น 15 มกราคม 2566 จาก <https://www.bot.or.th/covid19/Pages/default.aspx>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2565). 2565 ปีแห่งการแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือน แต่งานนี้ไม่หามาตรการช่วยเหลือ. สืบค้น 15 มกราคม 2566, จาก https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_1Feb2022.aspx
- ธนาคารกรุงศรีอยุธยา. (2566). ข้อดีของการเป็นหนี้ ที่ทุกคนต้องรู้. สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2566, จาก <https://www.krungsri.com> > the-pros-of-debt-should-know
- นิตยา ลิ้มไพศาล. (2560). ผลกระทบของหนี้ครัวเรือนที่มีต่อเศรษฐกิจไทยและมาตรการรองรับ. *วารสารธุรกิจปริทรรศน์*, 9(2), 968-282.
- ถวิล นิลใบ และคณะ. (2566). ผลกระทบของปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ของครัวเรือนที่มีต่อหนี้ครัวเรือนของประเทศไทย. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 9(1), 115-138.
- ไทยโพสต์. (2566). รัฐบาลโชว์แก้หนี้ครัวเรือน ปี65 สัดส่วนหนี้ต่อ GDP ลดลง 88.2 %. สืบค้น เมื่อ 24 มกราคม 2566, <https://www.thaipost.net/economy-news/286830/>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- สุริยะ หาญพิชัย. (2563). หนี้สินครัวเรือนเกษตรกรไทย: สถานภาพความรู้ปัจจุบัน และข้อสังเกตบางประการ. *Journal of Modern Learning Development*, 5(2), 191-213.
- Kris Piroj. (2019). หนี้ครัวเรือน. สืบค้น 19 มีนาคม 2019, จาก <https://www.greedisgoods.com>